

Θέμα της διδακτικής πρότασης

Η 2^η φάση του Πελοποννησιακού πολέμου: Σικελική εκστρατεία

Τάξη: Α Γυμνασίου

Στοχοθεσία

Επιδιώκεται οι μαθητές/τριες να προσδιορίσουν τη δράση των αντιμαχόμενων ομάδων κατά τη 2^η φάση του Πελοποννησιακού πολέμου, τη διάρκεια και τα αποτελέσματά της.

Διδακτική πορεία

Οι μαθητές/τριες, παράλληλα με τη διδασκαλία της αντίστοιχης ενότητας του βιβλίου τους, μελετούν ένα πίνακα με τα κύρια γεγονότα που συνέβησαν κατά την 2^η φάση του Πελοποννησιακού πολέμου, αποσπάσματα από το Βιβλίο ΣΤ του Θουκυδίδη και ένα χάρτη. Στη συνέχεια, στην τάξη ή στο σπίτι τους ασχολούνται με τις δραστηριότητες που αναφέρονται παρακάτω.

Δραστηριότητες

Η εκστρατεία στη Σικελία είχε ως αποτέλεσμα να χαθούν πολλοί νέοι άνδρες, να καταστραφεί σχεδόν όλος ο αθηναϊκός στόλος και να αρχίσουν νέες αποστασίες και άλλων συμμάχων της Αθήνας. Οι ακόλουθες δραστηριότητες θα μας βοηθήσουν να ανιχνεύσουμε τα κυριότερα γεγονότα που αποδυνάμωσαν την Αθήνα στη διάρκεια της 2^{ης} φάσης του Πελοποννησιακού πολέμου.

1^η Δραστηριότητα

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται με τη χρονική σειρά που συνέβησαν διάφορα γεγονότα, τα οποία συνέβησαν στη διάρκεια της 2^{ης} φάσης του Πελοποννησιακού πολέμου. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

<i>Γεγονότα τα οποία συνέβησαν στη διάρκεια της 2^{ης} φάσης του Πελοποννησιακού πολέμου (415 – 413 π.Χ.)</i>
Διαμάχη Εγεσταίων και Σελινουντίων στη Σικελία – Αίτηση βοήθειας των Εγεσταίων προς τους Αθηναίους
Αποστολή βοήθειας προς τους Εγεσταίους (134 τριήρεις και 6.500 οπλίτες με επικεφαλής τους Νικία, Αλκιβιάδη, Λάμαχο)
Αμφίβολες επιχειρήσεις των Αθηναίων στην Κάτω Ιταλία και τη Σικελία κάτω από τις διαφωνίες των Αθηναίων στρατηγών
Ανάκληση του Αλκιβιάδη στην Αθήνα για να δικαστεί (επεισόδιο Ερμοκοπιδών)
Ο Αλκιβιάδης λιποτακτεί και καταφεύγει στη Σπάρτη
Οι Αθηναίοι πολιορκούν τις Συρακούσες με επικεφαλής τους Νικία και Λάμαχο
Οι Αθηναίοι απορρίπτουν την εισήγηση του Νικία για επιστροφή του στόλου στην Αθήνα
Άφιξη ενισχύσεων στις Συρακούσες με αρχηγό το Γύλιππο – Λύση της πολιορκίας
Άφιξη ενισχύσεων προς τους Αθηναίους με επικεφαλής το Δημοσθένη
Υποχώρηση των Αθηναίων στο εσωτερικό του νησιού
Συντριβή του αθηναϊκού στρατού και στόλου

Ερωτήσεις

1. Να διακρίνετε ποια από τα «Γεγονότα που συνέβησαν στη διάρκεια της 2^{ης} φάσης του Πελοποννησιακού πολέμου» οδήγησαν τους Αθηναίους σε μειονεκτικότερη θέση σε σύγκριση με τους Σπαρτιάτες.
2. Ποιο ή ποια γεγονότα κατά τη γνώμη σας είχε τις σοβαρότερες επιπτώσεις στους Αθηναίους;

2^η Δραστηριότητα

Στον παρακάτω πίνακα έχουν καταγραφεί μερικά κύρια επιχειρήματα που χρησιμοποίησε ο Νικίας στην εκκλησία του δήμου για να πείσει τους Αθηναίους να μην ξεκινήσουν την εκστρατεία στη Σικελία.

α/α	Κύρια επιχειρήματα του Νικία προς την εκκλησία του δήμου κατά της εκστρατείας στη Σικελία	Κατηγορία
1	ΣΤ.9. Αλλά εγώ νομίζω ότι οφείλουμε να σκεφτούμε ακόμη για την ουσία αυτού του ζητήματος, αν δηλαδή συμφέρει να γίνει η θαλάσσια αυτή εκστρατεία, και ότι δεν πρέπει, εφόσον πρόκειται για σπουδαιότατη υπόθεση, να αναλάβουμε, ύστερα από τόσο σύντομη σκέψη, πόλεμο, ο οποίος δεν μας αφορά, παρασυρόμενοι από ανθρώπους αλλοφύλους.	
2	ΣΤ.9. Μολονότι, για εμένα τουλάχιστον, η εκστρατεία αυτή φέρνει τιμή και λιγότερο από κάθε άλλο φοβάμαι για την ίδια μου τη ζωή, το οποίο δε σημαίνει ότι θεωρώ λιγότερο καλό πολίτη εκείνον, ο οποίος προνοεί και για το πρόσωπό του και για την περιουσία του, αφού ένας τέτοιος άνθρωπος είναι φυσικό να θέλει, χάρη του προσωπικού του συμφέροντος, να ευδοκιμούν και τα πράγματα της πόλης.	
3	ΣΤ.9. Από την ιδιοσυγκρασία σας, γνωρίζω καλά ότι οι λόγοι μου δεν θα έφερναν κανένα αποτέλεσμα, εάν σας συμβούλευα να φροντίζετε για τη διατήρηση των κεκτημένων, και να μη διακινδυνεύσετε ό,τι έχετε ήδη στα χέρια σας για χάρη άδηλων και μελλοντικών πραγμάτων. Θα προσπαθήσω, εν τούτοις, να σας αποδείξω, ότι η βιασύνη σας είναι άκαιρη και ότι δεν είναι εύκολο να πετύχετε ό,τι επιδιώκετε.	
4	ΣΤ.10. Ισχυρίζομαι δηλαδή ότι εκστρατεύοντας κατά της Σικελίας και αφήνοντας πίσω σας πολλούς εχθρούς, επιθυμείτε, όπως φαίνεται, πλέοντας εκεί να προσελκύσετε και άλλους τέτοιους εδώ. Και νομίζετε ίσως ότι σας παρέχει κάποια ασφάλεια η ειρήνη που συνομολογήθηκε. Αλλά αυτή, εάν από τη μία μένετε ήσυχοι, μπορεί να είναι ειρήνη, κατ' όνομα (διότι τέτοια την κατήντησαν οι ενέργειες μερικών και εδώ και μεταξύ των αντιπάλων μας), εάν όμως υποστείτε αποφασιστική ήττα, οι εχθροί θα σπεύσουν να σας επιτεθούν, αρχικά διότι αυτοί αναγκάστησαν να συνομολογήσουν τη συνθήκη ύστερα από τις ατυχίες τους, και η υπογραφή της εκείνους μάλλον εξέθεσε παρά εμάς.	
5	ΣΤ.10. Είναι, άλλωστε, ενδεχόμενο, εάν έβρισκαν (οι αντίπαλοί μας) τη δύναμή μας διαιρεμένη [...], να έκαναν συντονισμένη επίθεση εναντίον μας μαζί με τους Σικελιώτες στη συμμαχία των οποίων θα απέδιδαν μεγάλη αξία. [...] Αλλά εμείς σπεύδουμε να βοηθήσουμε τους Εγεσταίους, διότι είναι τάχα σύμμαχοί μας και αδικούνται, αναβάλλουμε όμως να εκδικηθούμε τα αδικήματα των υπηκόων μας εναντίον μας, οι οποίοι από τόσο καιρό έχουν αποστατήσει από εμάς.	

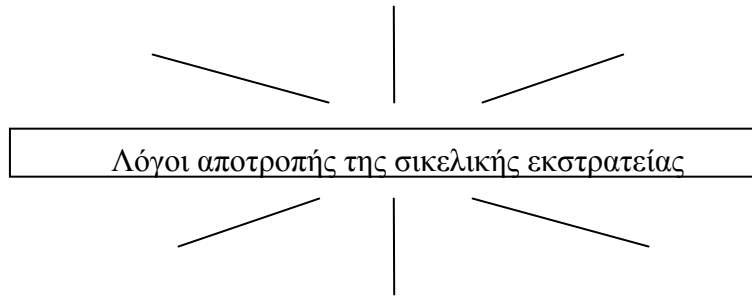
6	<p>ΣΤ.11. [...] Εάν νικήσουμε τους Σικελιώτες είναι αδύνατο να τους κρατήσουμε κάτω από την εξουσίαν μας, εξαιτίας της μεγάλης απόστασης και του μεγάλου τους πλήθους. [...] Είναι, εντούτοις, ανόητο να εκστρατεύει κανείς εναντίον ενός λαού, του οποίου η ήττα δεν εξασφαλίζει την υποταγή, ενώ η αποτυχία δεν τον αφήνει στην ίδια θέση που βρισκόταν πριν από την επιχείρηση.</p>	
7	<p>ΣΤ.11. Εάν όμως θέλουμε να μας φοβούνται οι Έλληνες της Σικελίας, το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να μην πάμε εκεί. Μπορούμε να πετύχουμε το ίδιο, αν και σε μικρότερο βαθμό, εάν αφού τους επιδείξουμε τη δύναμή μας, αποσυρθούμε μετά σύντομη εκεί παραμονή. Διότι γνωρίζουμε όλοι ότι οι άνθρωποι θαυμάζουν ό,τι βρίσκεται σε μεγαλύτερη απόσταση από αυτούς [...] Αλλά εάν αποτυγχάναμε, θα μας περιφρονούσαν και δεν θα αργούσαν να μας επιτεθούν, συνεργαζόμενοι με τους εδώ εχθρούς μας.</p>	
8	<p>ΣΤ.11. Αυτό ακριβώς έχετε πάθει και σεις, Αθηναίοι, με τους Λακεδαιμονίους και τους συμμάχους τους. Επειδή, αντίθετα προς τους αρχικούς φόβους σας, τους νικήσατε απροσδόκητα, τους καταφρονείτε ήδη και επιδιώκετε την κατάκτηση και της Σικελίας ακόμη. Δεν πρέπει όμως να υπερηφανεύεστε για τις ατυχίες των αντιπάλων, αλλά να στηρίζετε την εμπιστοσύνη σας μόνον στην επικράτησή σας απέναντί τους με την υπεροχή των σχεδίων και των υπολογισμών σας. Και πρέπει να καταλάβετε ότι οι Λακεδαιμόνιοι, εξαιτίας της ταπεινωτικής για αυτούς ειρήνης, σε ένα και μόνο αποβλέπουν: πώς ακόμη και τώρα, αν μπορέσουν, θα μας ανατρέψουν, για να ξεπλύνουν την ίδια τους την ταπείνωση. [...]</p>	
9	<p>ΣΤ.12. Οφείλουμε, επιπλέον, να μη λησμονούμε, ότι πριν λίγο καιρό αναλάβαμε από μεγάλη επιδημία και πόλεμο, και ως εκ τούτου μόλις τώρα αναπληρώνουμε τις απώλειές μας σε χρήματα και άνδρες. Έχουμε καθήκον να χρησιμοποιήσουμε τους πόρους μας αυτούς εδώ για τις ανάγκες μας και όχι για τους φυγάδες αυτούς, οι οποίοι εκλιπαρούν τη βοήθειά μας, οι οποίοι συμφέρον έχουν να πουν ψέματα με επιτυχία και οι οποίοι, εάν μεν πετύχουν σε βάρος των άλλων, χωρίς αυτοί να συνεισφέρουν τίποτε άλλο παρά λόγια, δεν επιδεικνύουν ανάλογη ευγνωμοσύνη, ενώ εάν αποτύχουν, παρασύρουν τους φίλους τους στην καταστροφή.</p>	
10	<p>ΣΤ.12. Εάν πάλι κάποιος ευτυχής, διότι εκλέχθηκε στρατηγός, συνιστά την εκστρατεία, αποβλέποντας μόνον στο προσωπικό του συμφέρον [...] ούτε σε αυτόν να δώσετε την ευκαιρία να επιδειχθεί προσωπικά με κίνδυνο της πόλης.</p>	

	Οφείλετε να έχετε υπόψη ότι τέτοιοι άνθρωποι ζημιώνουν τα δημόσια και σπαταλούν τα δικά τους, και ότι το πράγμα είναι πάρα πολύ σοβαρό και όχι τέτοιου είδους ώστε να μπορεί να σχεδιαστεί και να επιχειρηθεί εσπευσμένα από νεότερους.	
11	ΣΤ.13. Βλέποντας αυτούς τώρα εδώ να παρίστανται, ύστερα από την παρακίνηση του ίδιου ανθρώπου, φοβούμαι και παρακινώ αντίθετα τους γεροντότερους, [...] να μην επηρεαστούν από ψευδές αίσθημα ντροπής και φοβηθούν μήπως θεωρηθούν δειλοί, εάν δεν ψηφίσουν υπέρ του πολέμου. Μήτε να καταληφθούν, όπως είναι δυνατό να πάθουν, από νοσηρό έρωτα, για πράγματα που δεν βλέπουν, διότι γνωρίζουν ότι με την απληστία ελάχιστα επιτυγχάνονται, ενώ με την πρόνοια τα περισσότερα	
12	ΣΤ.13. Στο όνομα της πατρίδας, η οποία στο παρελθόν ουδέποτε διέτρεξε μεγαλύτερο κίνδυνο, ας αποκρούσουν τον πόλεμο και ας ψηφίσουν, όπως οι Σικελιώτες, σεβόμενοι τα μεταξύ μας σημερινά σύνορα [...]. Προς τους Εγεσταίους, εξάλλου, ιδιαιτέρως να πούμε ότι, αφού ανέλαβαν τον πόλεμο προς τους Σελινουντίους, κατ' αρχάς, χωρίς τη γνώμη των Αθηναίων οφείλουν και μόνοι τους να τον τερματίσουν. Και στο εξής να αφήσουμε τη συνήθεια να κάμουμε συμμάχους, τους οποίους οφείλουμε να βοηθάμε, εάν ατυχήσουν, αλλά από τους οποίους δεν θα λάβουμε καμία βοήθεια σε ώρα ανάγκης.	

i. Να διακρίνετε ποια από τα «Κύρια επιχειρήματα του Νικία προς την εκκλησία του δήμου κατά της εκστρατείας στη Σικελία» χαρακτηρίζονται από: α) σύνεση, β) πολιτική διορατικότητα, γ) μετριοπάθεια. Να αιτιολογήσετε τις περιπτώσεις που κατά τη γνώμη σας, ορισμένα από τα «επιχειρήματα» εντάσσονται παράλληλα σε περισσότερες από μία κατηγορίες π.χ. πολιτική διορατικότητα και μετριοπάθεια. Συμπληρώστε τη τελευταία στήλη του πίνακα χρησιμοποιώντας την ακόλουθη σημειογραφία: Α (σύνεση), Β (πολιτική διορατικότητα), Γ (μετριοπάθεια).

ii. Να κρίνετε αν επαληθεύτηκε ή όχι κάθε ένα από τα επιχειρήματα του Νικία.

iii. Να συμπληρώσετε το παρακάτω σχήμα με έξι τουλάχιστον κατηγορήματα της κεντρικής έννοιας, τα οποία θα αντλήσετε αντίστοιχα από τα κείμενα του παραπάνω πίνακα.

3^η Δραστηριότητα

Συμβουλευτείτε τον πίνακα που σας δίνεται παραπάνω. Δείτε προσεκτικά τον ακόλουθο χάρτη για να απαντήσετε στα ακόλουθα δύο ερωτήματα:

α. Με ποια χρονολογική σειρά έγιναν οι πορείες που βλέπετε να έχουν χαραχθεί επάνω στο χάρτη; (Σημειώστε στο υπόμνημα τους αριθμούς 1, 2 και 3).

β. Ποια από τις τρεις πορείες φαντάζεστε ότι είχε μεγαλύτερη και ποια μικρότερη χρονική διάρκεια;

2^η φάση του Πελοποννησιακού πολέμου: Σικελική εκστρατεία

